

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

گروه مطالعات بازارها
و نهادهای مالی

نوع گزارش:

- ☐ طرح/لایحه
- ☒ راهبردی
- ☐ نظارتی
- ☐ پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

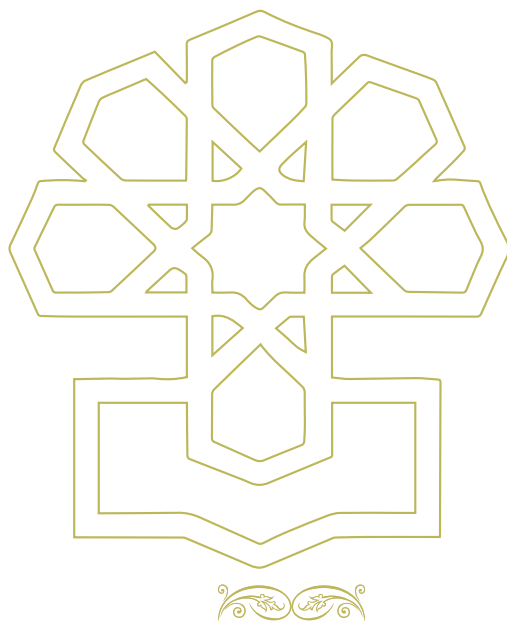
۲۱۶۹۶

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۵/۰۱/۰۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۴/۲۹

تأمین مالی بازسازی جنگ تحمیلی سوم (۲): تأمین مالی جمعی

محمدامین صلواتیان

چکیده

تأمین مالی غیرتورمی اقتصاد یکی از مهم‌ترین اقداماتی است که باید در دوران بازسازی و برای جبران خسارت‌های جنگی مدنظر قرار داد که بدین‌منظور، ابزارها و نهادهای مالی متعددی طراحی شده و مورد استفاده قرار می‌گیرد. در جنگ تحمیلی سوم، دشمن بخش‌های مختلفی از کشور و اقتصاد را مورد آسیب قرارداد که بازسازی و تأمین مالی آن بخش‌ها با توجه به نوع، ماهیت و موضوع آسیب می‌تواند با نهادها و روش‌های مختلف تأمین مالی صورت پذیرد. گزارش حاضر؛ دومین گزارش از سلسله گزارش‌های تأمین مالی بازسازی جنگ تحمیلی سوم است که به‌طور خاص به موضوع تأمین مالی جمعی اشاره می‌کند. این روش تأمین مالی می‌تواند جهت جبران آسیب‌های کم و متوسط طرح‌ها و شرکت‌ها مورد استفاده قرار گیرد. تأمین مالی جمعی به چهار روش مختلف انجام می‌شود و این ظرفیت را دارد تا هم به‌صورت انتفاعی (کسب سود) و هم غیرانتفاعی (نیکوکاری) طراحی شود. این نهاد مالی رشد بسیار زیادی را تجربه کرده است؛ به‌طوری‌که در سال ۱۴۰۰ با تأمین مالی (بدهی‌محور) کمتر از ۹۰ میلیارد تومان، در سال ۱۴۰۴ به بیش از ۱۷ هزار میلیارد تومان رسیده است.

این نهاد ضمن تأمین مالی غیرتورمی جبران خسارت و بازسازی جنگ می‌تواند از منابع مالی عموم مردم و به‌ویژه منابع مالی خرد، نسبت به تجهیز منابع مالی و تخصیص آن به بخش‌های مختلف اقتصادی اقدام کند. همچنین تأمین مالی جمعی به‌صورت ارزی با استفاده از منابع ارزی خرد خانوارها، منجر به تأمین بخشی از نیازهای ارزی شرکت‌ها و طرح‌ها می‌شود.

میثم خسروی ویشکائی (ناظر علمی)؛ زهره عطاردی (ویراستار ادبی)؛ منیره حاجی‌محمدی (صفحه‌آرا).

جبران خسارت‌های جنگی به صورت غیرتورمی یکی از مسائل مهم اقتصادی است که نهادهای تأمین مالی متعددی برای آن طراحی شده است. تأمین مالی‌های جبران خسارات جنگی به طور عمده توسط شبکه بانکی انجام می‌شود که منجر به تورم عمومی خواهد شد. باین حال، نهادهای مالی متعددی در نظام اقتصادی طراحی و مورد استفاده قرار می‌گیرد که می‌تواند به شکل غیرتورمی به این هدف نائل آید.

تأمین مالی جمعی یکی از نهادهای تأمین مالی غیرتورمی است که دارای الگوهای متعددی بوده و می‌تواند به جبران خسارت‌های جنگ تحمیلی سوم در حوزه‌هایی که میزان خسارت آن کم یا متوسط است، اقدام کند. در این نهاد تأمین مالی، عموم مردم می‌توانند با منابع مالی خرد خود نسبت به سرمایه‌گذاری در طرح‌ها یا شرکت‌ها به صورت انتفاعی یا غیرانتفاعی اقدام کنند. با توجه به حمایت ملت شریف ایران از کشور، هم‌زمان با شروع جنگ تحمیلی سوم ضروری است تا از این ظرفیت برای کمک به اقتصاد کشور نیز بهره‌مند شد.

تجربه سال‌های گذشته در استفاده از تأمین مالی جمعی (مبتنی بر بدهی) نشان‌دهنده رشد این نهاد مالی است. به طور مشخص، در سال ۱۴۰۴ حدود ۹۰۰ طرح به ارزش بیش از ۱۷ هزار میلیارد تومان از روش تأمین مالی مبتنی بر بدهی استفاده کرده‌اند. در حالی که این رقم در سال ۱۴۰۰ زیر ۹۰ میلیارد تومان بوده است. نکته حائز اهمیت آن است که نرخ نکول این نوع از تأمین مالی حدود ۲.۵ درصد بوده است.

در این گزارش، ضمن معرفی اجمالی این نهاد تأمین مالی، حوزه‌ها و بخش‌های اقتصادی که در جنگ تحمیلی سوم مورد آسیب قرار گرفته است و می‌تواند با این نهاد مالی جبران شود، معرفی می‌شود.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- طرح‌های مورد سرمایه‌گذاری توسط تأمین مالی جمعی در ایران در اندازه‌های کوچک و متوسط صورت می‌پذیرد و برای تأمین مالی طرح‌های بزرگ باید از سایر روش‌های تأمین مالی بهره‌مند شد. از این رو، ضروری است که میزان تأمین مالی خسارت واقع شده ناشی از جنگ تحمیلی سوم خرد یا متوسط باشد. تأمین مالی خسارت‌های بالا از سایر روش‌های تأمین مالی انجام می‌شود.
- تأمین مالی جمعی یکی از روش‌های تأمین مالی است که از نقدینگی موجود در اقتصاد برای تأمین مالی بخش‌های مختلف استفاده می‌کند. در این روش، رشد پول یا نقدینگی اتفاق نمی‌افتد و آثار تورمی ندارد. از این رو، روش مناسبی برای تأمین مالی بخش‌های آسیب‌دیده ناشی از جنگ است.
- تعداد گسترده‌ای از سکوه‌های تأمین مالی جمعی می‌تواند منابع مالی زیادی را در مجموع برای تأمین مالی طرح‌ها، شرکت‌ها و مکان‌های عمومی فراهم آورد. در زمان تهیه این گزارش، سقف اعطای تسهیلات در تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی برای هر طرح ۱۰۰ میلیارد تومان است.
- چنانچه تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی به صورت ارزی طراحی شود، ضروری است تا بازپرداخت آن به صورت ارز تأدیه شود و از بازپرداخت به ارز دیگر یا ریال - مگر در صورت رضایت تأمین مالی‌کننده - اجتناب شود.
- تأمین مالی جمعی الگوهای متعددی دارد و سرمایه‌گذاران با توجه به انگیزه‌های فردی می‌توانند نسبت به سرمایه‌گذاری در طرح‌های انتفاعی یا غیرانتفاعی اقدام کنند. از این ظرفیت می‌توان برای حوزه‌های آسیب‌دیده ناشی از جنگ تحمیلی سوم که دارای ماهیت انتفاعی یا غیرانتفاعی است و میزان خسارت کم و متوسط است، استفاده کرد.
- می‌توان الگوی تأمین مالی مبتنی بر هدیه (نیکوکاری) یا تأمین مالی مبتنی بر پاداش جهت جبران خسارت‌های وارد شده به اماکن عمومی، ابنیه تاریخی، بخش‌های فرهنگی، هنری و ورزشی که بیشتر به صورت غیرانتفاعی اداره می‌شوند و برای انتفاع عمومی هستند، استفاده کرد.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- در شرایط فعلی تأمین مالی جمعی صرفاً مبتنی بر ریال صورت می‌پذیرد. لذا پیشنهاد می‌شود که الگوهای ارزی نیز در تأمین مالی جمعی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین مناسب است که منابع ارزی سرمایه‌گذاران مانند ایرانیان مقیم خارج از کشور نیز در سکوه‌های تأمین مالی جمعی عرضه شود. از این رو، لازم است تا تنظیم‌گران شبکه بانکی (بانک مرکزی) و بازار سرمایه (سازمان بورس و اوراق بهادار) ضوابط مربوط به شکل‌گیری این نهاد تدوین کنند؛

- با توجه به سقف مجوز ۱۰۰ میلیارد تومانی در الگوی بدهی محور تأمین مالی جمعی پیشنهاد می‌شود که سقف مزبور متناسب با تورم تولیدکننده حداکثر سالیانه محاسبه و افزایش یابد؛
- شفافیت و نظارت‌پذیری بر سکوه‌های تأمین مالی جمعی، منابع مالی جمع‌آوری شده و تأمین مالی‌های صورت گرفته و کامل بودن مستندات و اطلاعات مربوط به تأمین مالی جمعی به منظور تسهیل در جذب منابع مالی (توسط تأمین مالی شونده)؛
- هماهنگی و ارتباط نزدیک میان تنظیم‌گر تأمین مالی جمعی بازار سرمایه (سازمان بورس و فرابورس ایران) با تنظیم‌گر یا ناظر طرح یا شرکت مورد تأمین مالی جمعی (مانند وزارت راه و شهرسازی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت صمت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری‌ها)؛
- معرفی و ایجاد پوشش‌های استانی و ملی درخصوص معرفی طرح‌های مهم مورد تأمین مالی جمعی (به‌خصوص مبتنی بر روش پاداش و نیکوکاری) با کمک رسانه‌های جمعی مانند صدا و سیما.

۱. مقدمه

همواره یکی از مسائل بااهمیت درخصوص جنگ‌ها، ابعاد اقتصادی و نحوه جبران یا پوشش خسارت‌های ناشی از آن است که این مهم، مستلزم تأمین منابع مالی است. در این میان، روش‌های متعددی برای تأمین مالی مطرح می‌شود که از ابعاد مختلف می‌توان آنها را دسته‌بندی کرد. برخی تأمین مالی‌ها از محل منابع دولت یا منابع عمومی بوده و برخی به‌صورت انتفاعی و برخی به‌شکل غیرانتفاعی انجام می‌شود. همچنین برخی از روش‌های تأمین مالی جبران خسارت‌های ناشی از جنگ به افزایش نقدینگی و رشد پول در اقتصاد منجر خواهد شد که دارای آثار تورمی است.

در این گزارش سعی شده است تا یکی از روش‌های تأمین خسارت‌های جنگ که به‌صورت غیرتورمی انجام می‌شود که منجر به رشد نقدینگی در اقتصاد نمی‌شود و دارای الگوهای انتفاعی و غیرانتفاعی است، اشاره شود. به‌طور مشخص، در این گزارش به تأمین مالی جمعی پرداخته می‌شود و ضمن تبیین الگوهای آن، حوزه‌ها و بخش‌هایی که در جنگ آسیب دیده است و می‌تواند مورد جبران این نهاد مالی قرار گیرد، تشریح می‌شود. این نوع از تأمین مالی می‌تواند به جبران خسارت‌های جنگ تحمیلی سوم که میزان خسارت آن کم یا متوسط است، اقدام کند و از این‌رو، استفاده از این نهادهای تأمین مالی در بخش‌های مختلف اقتصاد و به‌ویژه طی و پس از جنگ تحمیلی مورد تأکید مرکز پژوهش‌های مجلس است.

۲. تأمین مالی جمعی

یکی از نهادهای نظام مالی که به‌منظور جذب منابع مالی از عموم مردم و به‌طور عمده منابع خرد اقدام می‌کند، سکوه‌های تأمین مالی جمعی هستند. در این نهاد مالی، پروژه یا طرح به عموم معرفی می‌شود و هر شخص حقیقی و حقوقی بسته به توانایی مالی خود نسبت به تأمین مالی اقدام می‌کند. در تأمین مالی جمعی که بر بستر سکوه‌های معاملاتی طراحی می‌شود، مرحله به مرحله گزارش پیشرفت پروژه و تأمین مالی آن برای ذی‌نفعان و تأمین مالی‌کنندگان آن شفاف ارائه می‌شود.

این نهاد مالی به‌طور عمده در چهار دسته قرار می‌گیرد که مشتمل بر موارد زیر است [۱]:

دسته اول: تأمین مالی جمعی مبتنی بر سهام:^۱ در این نوع از تأمین مالی جمعی که انتفاعی محسوب می‌شود، سرمایه‌گذار در ازای کمک مالی، بخشی از سهام شرکت را دریافت می‌کند. این الگو دارای ریسک بیشتری نسبت به سایر الگوهای تأمین مالی جمعی است و سرمایه‌گذار آن ممکن است به بازده بالا دست یابد یا با شکست پروژه، کل یا بخشی از اصل سرمایه خود را از دست بدهد. این الگوی تأمین مالی بیشتر برای شرکت‌ها یا پروژه‌های بلندمدت مناسب است که وضعیت مالی آن، اجازه خروج جریان نقدی (مانند تأمین مالی تسهیلات یا اوراق بدهی) از پروژه را نمی‌دهد.

دسته دوم: تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی:^۲ در این نوع از تأمین مالی که انتفاعی محسوب می‌شود، طرح یا شرکت از عموم مردم تسهیلات می‌گیرد و سود آن را در مواعد مشخص به ایشان پرداخت می‌کند. برخلاف الگوی قبلی تأمین مالی جمعی، این روش تأمین مالی جمعی ریسک یا مخاطره کمتری دارد و برای پروژه‌هایی مناسب است که پیش‌بینی درآمدزایی مشخصی دارند و

1. Equity-Based

2. Debt-Based / Lending

توان پرداخت اقساط تسهیلات را دارا هستند. به بیان دیگر، در این روش تأمین مالی جمعی، خروج منابع مالی از پروژه یا شرکت به وضعیت درآمد، تولید و در حالت کلی، مؤلفه‌های مالی و اقتصادی و عملیات شرکت یا طرح اثر منفی نمی‌گذارد.

بررسی تأمین مالی جمعی انجام شده براساس این الگو در ایران نشان می‌دهد که نرخ این روش تأمین مالی از سایر روش‌ها مانند انتشار اوراق بدهی در بازار سرمایه و یا اخذ تسهیلات از شبکه بانکی به‌طور معمول بیشتر است. باین‌حال، سهولت در دستیابی به منابع مالی از این مسیر نسبت به دو روش مزبور (بازار سرمایه و شبکه بانکی) بیشتر است و طرح و شرکت‌ها با سرعت بیشتری می‌توانند نسبت به تأمین مالی از طریق سکوه‌های تأمین مالی جمعی (بدهی‌محور) دست یابند. به دلیل ویژگی‌های این نوع از تأمین مالی، طی سال‌های گذشته حجم تأمین مالی انجام شده از این بستر رشد بسیار بالایی را تجربه کرده است؛ به‌طوری‌که با این روش در سال ۱۴۰۴ بیش از ۱۷ هزار میلیارد تومان برای نزدیک به ۹۰۰ طرح تأمین مالی انجام شده است. سقف تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی برای هر طرح ۱۰۰ میلیارد تومان است که پیشنهاد می‌شود این رقم متناسب با شاخص تورم تولیدکننده حداقل سالانه محاسبه و به‌روز شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که تأمین مالی جمعی ارزی نیز در کنار تأمین مالی ریالی که تاکنون صورت می‌گرفته است، انجام پذیرد تا بتواند منابع ارزی خرد در دسترس خانوارها و ایرانیان مقیم خارج از کشور را به سمت تولید هدایت کند. پیشنهاد آن است که بازپرداخت اقساط در تأمین مالی ارزی به‌صورت ارزی (همان ارز عرضه شده) انجام پذیرد و تصفیه ریالی تنها در صورتی باشد که تأمین مالی‌کننده راضی به آن باشد. این سازوکار موجب می‌شود تا از ظرفیت ارزهای خرد و خانگی و منابع مالی ایرانیان خارج از کشور برای تأمین مالی استفاده شود و بازار ارز را گسترده‌تر سازد. باین‌بیان، بخشی از تقاضای ارز که توسط این طرح‌ها ایجاد می‌شود از طریق بسترهای تأمین مالی جمعی پاسخ داده می‌شود. در این میان لازم به توضیح است که به‌منظور جلوگیری از ورود ارز قاچاق به بازار تأمین مالی و ممانعت از پولشویی آن، ضوابط قانون مبارزه با پولشویی رعایت شود. **دسته سوم؛ تأمین مالی جمعی مبتنی بر پاداش:**^۱ در این الگوی تأمین مالی جمعی که تقریباً غیرانتفاعی محسوب می‌شود، حامی یا تأمین مالی‌کننده در ازای کمک مالی خود، یک پاداش از طرف طرح یا شرکت مانند محصول نهایی، نسخه ویژه یا خدمات دریافت می‌کند. امکان تأمین مالی جمعی ارزی در این الگو نیز پیشنهاد می‌شود.

دسته چهارم؛ تأمین مالی مبتنی بر نیکوکاری یا هدیه:^۲ در این الگوی تأمین مالی جمعی که غیرانتفاعی محسوب می‌شود، حامی یا تأمین مالی‌کننده بدون انتظار مالی یا پاداش مشخص نسبت به تأمین مالی اقدام می‌کند. این الگوی تأمین مالی جمعی بیشتر برای امور عمومی، خیریه، فرهنگی و موارد مشابه مورد استفاده قرار می‌گیرد. مشابه این الگوی تأمین مالی جمعی در ایران در دوران کرونا در سال ۱۳۹۸ انجام شد. به‌طور مشخص دو نماد «کرونا ۱» و «کرونا ۲» در فرابورس ایران تعریف شد.

«کرونا ۱» بر مبنای اهدای اصل و منافع در فرابورس ایران پذیرش و به فروش رسید و نماد «کرونا ۲» بر مبنای اهدای سود طراحی شد. به‌طوری‌که سود وجوهی که در این نماد جمع‌آوری می‌شد، صرفاً برای پوشش مقابله با کرونا اختصاص می‌یافت و خریداران گواهی نیکوکاری در این نماد پس از پایان مهلت جمع‌آوری می‌توانستند در صورتی‌که اصل مبلغ را بخواهند، سفارش را در سامانه معاملات ثبت کنند. ذی‌نفع این دو نماد که منابع تجهیز شده را دریافت کرده است، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بوده است [۲]. همچنین امکان تأمین مالی جمعی ارزی در این الگو نیز پیشنهاد می‌شود.

۲-۱. کارکردهای تأمین مالی جمعی

تأمین مالی جمعی کارکردهای متعددی را در نظام اقتصادی، مالی و تولیدی فراهم می‌کند که ضروری است از ظرفیت آن استفاده شود. در ادامه به برخی از این کارکردها اشاره می‌شود.

■ **عدم رشد نقدینگی در این روش تأمین مالی؛** به‌طور معمول روش‌های تأمین مالی مانند اعطای تسهیلات بانکی که برای جبران خسارت‌های جنگی به‌کار گرفته می‌شود، منجر به افزایش نقدینگی در اقتصاد خواهد شد که زمینه را برای ایجاد تورم فراهم می‌کند. از این‌رو، استفاده از روش‌های تأمین مالی که از منابع موجود (نقدینگی موجود) در اقتصاد به تأمین مالی بخش‌های مختلف اقدام کند، ضروری به‌نظر می‌رسد. این ویژگی مهم در تأمین مالی جمعی وجود دارد و می‌تواند به سهم خود مانع از ایجاد نقدینگی و رشد پول در اقتصاد شود.

- **افزایش مشارکت عمومی مردم؛** تأمین مالی جمعی این ظرفیت را فراهم می‌کند که از عموم مردم برای تأمین مالی طرح‌ها و شرکت‌ها و در حالت کلی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری تأمین مالی جمعی که منافع مستقیمی ارائه می‌کند، استفاده شود.
- **تجهیز منابع مالی خرد؛** ورود به تأمین مالی جمعی و سرمایه‌گذاری در فرصت‌های سرمایه‌گذاری آن با منابع مالی بسیار اندک نیز میسر است و الزامی برای سرمایه‌گذاری کلان افراد نیست. تأمین مالی جمعی با تمرکز بر تعداد افراد بیشتر و با سرمایه اندک است تا در نهایت بتواند، منابع مالی قابل سرمایه‌گذاری و تأمین مالی را برای حوزه‌های مختلف فراهم آورد.
- **سهولت در تأمین مالی برای بخش‌های مختلف اقتصاد؛** یکی از ویژگی‌های مهم تأمین مالی جمعی سرعت و سهولت در تأمین مالی است. این روش برخلاف سایر روش‌های تأمین مالی از مسیر شبکه بانکی و بازار سرمایه، دارای تشریفات کمتری است و لذا فرصت سرمایه‌گذاری راحت‌تر می‌تواند به منابع مالی دست یابد.
- **شفافیت؛** یکی از ویژگی‌های تأمین مالی جمعی شفاف بودن آن در مقایسه با روش‌های تأمین مالی غیررسمی است. این افزایش شفافیت و اطمینان نسبت به مصرف شدن وجوه جمع‌آوری شده در سکو موجب می‌شود تا انگیزه افراد برای سرمایه‌گذاری و عرضه منابع مالی به سکوهایی تأمین مالی جمعی بیشتر شود.
- **طیف گسترده ظرفیت تأمین مالی؛** تأمین مالی جمعی طیف گسترده‌ای از ظرفیت‌های تأمین مالی را فراهم می‌کند. در این نهاد تأمین مالی، فرصت‌های انتفاعی و غیرانتفاعی در حوزه‌های مختلف اقتصادی و تولیدی معرفی می‌شود.

۳. ویژگی‌های طرح‌ها یا شرکت‌های سرمایه‌پذیر

طرح‌های مورد سرمایه‌گذاری توسط تأمین مالی جمعی در ایران در اندازه‌های متوسط صورت می‌گیرد. به بیان دیگر، شرکت‌ها، طرح‌ها یا حوزه‌هایی که مورد تأمین مالی جمعی قرار می‌گیرند؛ کوچک یا متوسط هستند. با این بیان، تأمین مالی جمعی برای شرکت‌ها یا طرح‌هایی که حجم بالایی از تأمین مالی را لازم دارند و خسارت گسترده‌ای داشته‌اند را نمی‌توان با این روش تأمین مالی کرد. از این رو، تعداد گسترده‌ای از سکوهایی تأمین مالی جمعی می‌توان منابع مالی زیادی را در مجموع برای تأمین مالی طرح‌ها، شرکت‌ها و مکان‌های عمومی فراهم آورد.

همچنین، با توجه به ظرفیت نیکوکاری یا تأمین مالی مبتنی بر پاداش در تأمین مالی‌های جمعی، می‌توان از این الگوها برای جبران خسارت‌های وارد شده به اماکن عمومی، ابنیه تاریخی، بخش‌های فرهنگی، هنری و ورزشی که بیشتر به صورت غیرانتفاعی اداره می‌شوند و برای انتفاع عمومی هستند، استفاده کرد که در ادامه با تفصیل بیشتر مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱-۳. الگوی پیشنهادی تأمین مالی جمعی برای جبران خسارت‌های جنگ تحمیلی سوم

با توجه به حوزه‌های مختلف آسیب‌دیده و با در نظر گرفتن میزان خسارت وارده می‌توان از الگوهای مختلف تأمین مالی جمعی برای جبران خسارت^۱ استفاده کرد. در جدول ذیل به انواع روش‌های تأمین مالی جمعی و حوزه‌هایی که می‌تواند برای پوشش خسارت‌های جنگ کمک کند، اشاره می‌شود.

۱. بیان رقم تجهیز شده در تأمین مالی جمعی برای هر طرح یا شرکت با توجه به شرایط بازار و اقتصاد کلان و در حالت کلی، سایر متغیرهای مؤثر بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران انجام می‌پذیرد و نمی‌توان رقم مشخصی بیان داشت. همچنین نوع الگوی تأمین مالی جمعی از حیث انتفاعی یا غیرانتفاعی بودن آن بر میزان جمع‌آوری منابع مالی مؤثر است.

جدول ۱. انواع روش‌های تأمین مالی جمعی و حوزه‌های پوشش خسارت‌های جنگ تحمیلی سوم

نوع تأمین مالی جمعی ^۱ (ارزی-ریالی)	نوع طرح یا شرکت	نمونه	میزان تجهیز منابع مالی
مبتنی بر بدهی	تمامی شرکت‌ها و طرح‌های انتفاعی و غیرانتفاعی که درآمد و جریان نقدی داشته باشند می‌توانند از این الگوی تأمین مالی جمعی استفاده کنند. در این روش، شرکت یا طرح باید ظرفیت خروج منابع مالی در دوره‌های مشخص پرداخت اصل و سود بدهی را داشته باشد.	تمامی مجموعه‌ها، طرح‌ها، شرکت‌ها یا کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از جنگ که بتوانند در مواعید زمانی مشخص نسبت به پرداخت اقساط اقدام کنند، می‌توانند از این ظرفیت استفاده نمایند. شرکت‌های تولیدی، بازرگانی، طرح‌های عمرانی، طرح‌های فرهنگی نمونه‌هایی هستند که می‌توانند از این نوع تأمین مالی استفاده کنند.	با توجه به ماهیت انتفاعی این روش تأمین مالی، افرادی که به‌دنبال کسب سود از سرمایه‌گذاری خود هستند، می‌توانند از این ظرفیت تأمین مالی جمعی استفاده کنند. بر اساس مصوبات سقف تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی برای هر طرح ۱۰۰ میلیارد تومان است.
مبتنی بر پاداش	شرکت‌ها و طرح‌های غیرانتفاعی و انتفاعی می‌توانند از این ظرفیت تأمین مالی جمعی استفاده کنند. تأمین مالی‌شونده در ازای همراهی و کمک تأمین مالی‌کننده پاداشی به وی ارائه می‌دهد.	موزه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی، سپیناها، پل‌ها و راه‌ها، هتل‌ها، بیمارستان‌ها، مساجد و اماکن دینی، ابنیه تاریخی، مجتمع‌های ورزشی و سایر موارد مشابه که در جنگ آسیب دیده‌اند، طرح‌های مناسبی برای تأمین مالی جمعی مبتنی بر پاداش محسوب می‌شوند.	ماهیت این روش تأمین مالی بیشتر غیرانتفاعی است. بسته به طرح یا شرکت (با ویژگی‌های بیان شده) و موفقیت معرفی آن به عموم مردم و همچنین تسهیل پرداخت می‌تواند حجم قابل‌توجهی از تأمین مالی را فراهم آورد.
مبتنی بر نیکوکاری	طرح‌های عمومی، عام‌المنفعه، غیرانتفاعی و اشخاص حقوقی که ماهیت عمومی، عام‌المنفعه و غیرانتفاعی دارند. طرح‌ها و شرکت‌های انتفاعی به‌طور معمول نمی‌توانند از این ظرفیت استفاده کنند.	مساجد و اماکن دینی، ابنیه تاریخی، پارک‌ها، جنگل‌ها مجتمع‌های ورزشی، بیمارستان‌ها، مدارس، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پل‌ها و راه‌ها، موزه‌ها و سایر موارد مشابه که در جنگ آسیب دیده‌اند، موارد مناسبی برای تأمین مالی جمعی مبتنی بر نیکوکاری محسوب می‌شوند.	ماهیت این روش تأمین مالی کاملاً غیرانتفاعی است و عایدی مالی نصیب تأمین مالی‌کننده نمی‌شود. با این حال، بسته به طرح یا شرکت (با ویژگی‌های بیان شده) و موفقیت معرفی آن به عموم مردم و همچنین تسهیل پرداخت می‌تواند حجم قابل‌توجهی از تأمین مالی را فراهم آورد.

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۴. الزامات استفاده از تأمین مالی جمعی در جبران خسارت‌های جنگ

به‌منظور استفاده کارآمدتر از الگوهای مورد اشاره تأمین مالی جمعی در بخش‌های مختلف اقتصادی که در بخش قبل پرداخته شد، ضروری است تا موارد ذیل مورد توجه متولیان قرار گیرد. رعایت موارد ذیل به رفع چالش‌های تأمین مالی به روش جمعی و بهبود آن و به‌ویژه تسریع در تأمین مالی که موضوع مهمی در جبران خسارت‌ها محسوب می‌شود، کمک می‌کند.

■ تأمین مالی جمعی مبتنی بر بدهی به‌صورت ارزی در جهت بهره‌گیری از ظرفیت منابع ارزی خرد خانوار پیشنهاد می‌شود. با این حال، ضروری است به‌منظور جلوگیری از پولشویی و ورود ارز قاچاق به چرخه تأمین مالی، ضوابط قانون مبارزه با پولشویی در این نوع از تأمین مالی مدنظر قرار گیرد.

■ چنانچه تأمین مالی جمعی بدهی‌محور به‌صورت ارزی راه‌اندازی شود، ضروری است تا تصفیه و بازپرداخت آن به‌شکل ارزی و در صورت رضایت تأمین مالی‌کننده به ارز دیگر از جمله ریال صورت پذیرد.

■ معرفی صحیح و کامل طرح یا شرکت مورد تأمین مالی و کامل بودن مستندات و اطلاعات مربوط به تأمین مالی جمعی؛

■ شفافیت و نظارت‌پذیری بر سکوه‌های تأمین مالی جمعی، منابع مالی جمع‌آوری شده و تأمین مالی‌های صورت گرفته؛

■ هماهنگی و ارتباط نزدیک میان تنظیم‌گر تأمین مالی جمعی بازار سرمایه (سازمان بورس و فرابورس ایران) با تنظیم‌گر یا ناظر طرح یا شرکت مورد تأمین مالی جمعی (مانند وزارت راه و شهرسازی، وزارت ورزش و جوانان، وزارت صمت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، شهرداری‌ها)؛

■ معرفی و ایجاد پویش‌های استانی و ملی درخصوص معرفی طرح‌های مهم مورد تأمین مالی جمعی (به‌خصوص مبتنی بر روش پاداش و نیکوکاری) با کمک رسانه‌های جمعی مانند صدا و سیما.

۱. با توجه به ملاحظات قانونی و اجرایی تأمین مالی جمعی مبتنی بر سهام در ایران عملیاتی نشده است. از این‌رو، در این گزارش به این نوع از تأمین مالی جمعی اشاره نمی‌شود و سایر روش‌های تأمین مالی جمعی مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۵. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تأمین مالی غیرتورمی بخش‌های آسیب‌دیده در جنگ یکی از اقدامات اقتصادی مهمی است که باید مدنظر قرار گیرد. بدین‌منظور ضروری است تا از ظرفیت ابزارها و نهادهای مالی که می‌تواند از نقدینگی موجود در اقتصاد و بدون افزایش آن به بازسازی یا جبران خسارت‌های جنگی اقدام کند، توجه ویژه داشت. همچنین جبران خسارت‌های وارده به بخش‌های مختلف ناشی از جنگ تحمیلی سوم باید متناسب با میزان خسارت براساس روش‌ها و نهادهای مشخص تأمین مالی انجام پذیرد. تأمین مالی جمعی با توجه به ویژگی‌ها و کارکردهایی که دارد، بستر مناسبی جهت تأمین مالی طرح‌ها یا شرکت‌های آسیب‌دیده به‌شکل غیرتورمی فراهم می‌کند. تأمین مالی جمعی می‌تواند به جبران خسارت‌های واقع شده به میزان کم و متوسط کمک کند. دو الگوی این نهاد که عبارت‌اند از: ۱. تأمین مالی مبتنی بر پاداش و ۲. تأمین مالی مبتنی بر نیکوکاری فرصتی را فراهم می‌کند تا به‌صورت غیرانتفاعی، افراد نیکوکار و خیر که انگیزه کمک‌های مادی دارند، فراهم شود. الگوی تأمین مالی جمعی مبتنی بر وام‌دهی نیز فرصت سرمایه‌گذاری برای افراد به‌صورت انتفاعی را فراهم می‌کند. یکی از پیشنهاد‌های این گزارش این است که از ظرفیت تأمین مالی جمعی به‌صورت ارزی نیز استفاده شود. این روش تأمین مالی جمعی می‌تواند منابع ارزی خرد در دسترس خانوارها را به سمت تولید هدایت کند. در این میان ضروری است تا رعایت قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی مدنظر قرار گیرد. همچنین پیشنهاد آن است که بازپرداخت اقساط در تأمین مالی ارزی به‌صورت ارزی (همان ارز عرضه شده) انجام پذیرد و تصفیه ریالی یا ارز دیگر تنها در صورتی باشد که تأمین مالی‌کننده به آن رضایت داشته باشد. درنهایت، ضروری است تا دستگاه‌های اجرایی که متولی بخش‌های مختلف هستند از ظرفیت تأمین مالی جمعی برای جبران خسارت‌های ناشی از جنگ تحمیلی سوم استفاده کنند.

منابع و مآخذ

- [1] <https://qubit.capital/blog/types-of-crowdfunding-models#:~:text=Understanding%20the%20types%20of%20crowdfunding,different%20project%20needs%20and%20audience.>
- [2] <https://www.tsetmc.com/instInfo/57395291357606965>

گزیده سیاستی

تأمین مالی جمعی فرصتی برای تأمین مالی انتفاعی و غیرانتفاعی طرح‌ها و شرکت‌های آسیب‌دیده در جنگ تحمیلی سوم فراهم می‌آورد که به‌صورت ارزی نیز می‌تواند در ابعاد مختلف به اقتصاد ایران کمک کند.

